

Interreg

Az Európai Unió
társfinanszírozásával

Románia - Magyarország

GreenCity - ROHU00212

**Városi kert kialakítása
nyolc lépésben /
Crearea unei grădini ur-
bane în opt pași**

*Lakossági tanácsadó /
Consilier rezident*

Hivatalos weboldal és további információk:
www.interreg-rohu.eu

Tartalomjegyzék

Projektbemutató.....	02
01. Gondoljuk végig!.....	03
02. A megfelelő hely kiválasztása.....	05
03. Előkészítés, állapotjavítások.....	07
04. Milyen növényeket ültessek?.....	09
05. Mit tegyek, hogy a kertem ne legyen sivatag?.....	11
06. Árnyékolás mindenütt.....	13
07. A sokféleségben rejlő erő.....	15
08. Növényápolás kíméletesen.....	17

Cuprins

01. Să ne gândim bine!.....	19
02. Alegerea locației potrivite.....	21
03. Pregătirea, îmbunătățirea condițiilor.....	23
04. Ce plante ar trebui să plantez?.....	25
05. Ce pot face pentru a împiedica transformarea grădinii mele într-un deșert?.....	27
06. Umbră peste tot.....	29
07. Puterea diversității.....	31
08. Îngrijirea delicată a plantelor.....	33

Projektbemutató

Projektünk célja a városi kertészkedés népszerűsítése. A megvalósítás a temesvári Szórvány Alapítvány és a szegedi CSEMETE Természet- és Környezetvédelmi Egyesület együttműködésében történik. A projekt időtartama 12 hónap, 2025. március 04-től 2026. március 03-ig tart; összköltségvetése 168.596,60 EUR.

Célcsoportunk a két partner település lakossága és a vonzáskörzetükben élők, kiemelt figyelmet fordítva a fiatalokra. A nagy ellátórendszerek működésének kiszolgáltatott városlakók számára különösen fontos, hogy a fenntarthatóság alapjai mellett az önellátás lehetőségeit is megismerhessék. A zöldterületek fejlesztése és a magántulajdonú kertek, balkonok és egyéb ültetésre alkalmas helyek zöldítése a települések több problémájára is választ ad a fentiek mellett. Ilyenek a klímaváltozás hatásaira való reagálás is.

A projekt megvalósítási elemei közül igen nagy hangsúly esik a fiatalokkal való foglalkozásokra és a szemléletformálásra. Az oktatási intézmények számára programunk több korcsoportnak szóló, tematikus oktatási segédanyagokat kínál, amelyek megfelelő verziója a felnőttképzésekben is felhasználható. Ilyeneket mi is tartunk, a témában érdekelt kertbarát körök számára. Hogy a lakosság számára a gyakorlatban is megismerhető jó példákat tudjunk prezentálni, egy bemutató ágyás sorozatot készítünk, amely Szegeden a Fűvészkerten belül fog az oda látogatók számára felvillantani néhányat a zöldítési ötletek gazdag tárházából. Ilyenek a balkonok zöldítése, a zöld falak és zöld kerítések kialakítása, a különféle tematikus kiültetések, vagy épp a funkcionális kertek. Tucatnyi gyakorlati példán keresztül érzékeltetjük az érdeklődőkkel, hogy a városban is számtalan lehetősége nyílik a kertészkedésnek.

A diákok számára Palánta Klub néven indítunk rendezvénysorozatot, képzésekkel egybekötött gyakorlati, interaktív foglalkozásokat. Ezeket a felnőttek számára is adaptáljuk. A városi nagy rendezvényeken lakossági tanácsadói standdal jelenünk meg, a témában avatott szakemberek segítségével nyújtva első kézből információt a felmerülő problémák kapcsán.

A projektben a Szórvány alapítvány Temesváron saját bázishelye kertjében alakít ki egy tényleges bemutató kertet, amely az elméleti ismeretszerzés anyagait a gyakorlatban is kiegészíti. A CSEMETE helyben szegedi iskolákban alakít ki zöld sarkokat, ahol a gyermekek számára gyakorlati képzési lehetőség is megvalósul – ezt hosszú távon szeretnénk az iskolák működési rendjébe illeszteni, hozzákcsolva a tantervi hálónak megfelelő tananyagrészek elsajátításához is.

01. Fejezet Gondoljuk végig!

Kezdő kertészként vagy kerttulajdonosként érdemes úgy nekiülnünk a tervezésnek, hogy rászánjuk az időt annak alapos végig gondolására. **Mily-**

en típusú kertet szeretnénk, vagy mire vannak lehetőségeink? A klasszikus értelmezésben a kertek vagy díszkertek, vagy haszonnövényekkel beültetett konyhakertek, esetleg ezek elkülönült kettősei. A modern felfogásban már éppen ez az elkülönülés nem érvényes, egy sor konyhakertekből ismerős növény kapott dísz változatot, vagy egyenesen a törzsfajok kerülnek a virágágyásokban új szerepkörbe – ezzel párhuzamosan számos dísznövény került be például a biológiai védekezés részeként a haszonnövények ágyásai közé.

A kertészkedés sok szempontból szakított a hagyományos megoldásokkal, amelyekről kiderült, hogy ha mégoly elterjedtek is, de hosszú távon megterhelik a környezetet, pazarlóan bánnak a természeti erőforrásokkal, vagy nem felelnek meg a fenntarthatósági alapelveknek. Más esetekben épp a hagyományos módszerekhez való visszatérés jelenti a modern felfogású hozzáállást, a kettő közti egyensúly megtalálása ezért nem épp egyszerű feladat.

Sziklakert egy kis ládában

Tulipános kert

Honnan szerezhethetünk akkor hasznos és érvényes ismereteket? **A szakkönyvekre mindig támaszkodhatunk, de az online források is tartalmaznak lehetnek,** csak épp a hitelességüket kell mindig gondosan szem előtt tartani. Sokat segíthetnek a már gyakorlattal rendelkező szakemberek, a kétkezi hozzáállás és az első kézből származó tapasztalatok jelentősen megkönnyíthetik a munkánkat. A már működő kertekre való támaszkodás egyébként is hatékonyabb fellépést tehet lehetővé, gondoljunk csak a szaporítóanyagokhoz való hozzáférésre, vagy a növényvédelemben való együttműködési lehetőségekre. Használjuk ki a közös tevékenységekben rejlő erőt, egy egységes módszertannal dolgoz utcaközösség mindenben sokkal sikeresebb tud lenni, mint a csak saját kertjükben gondolkodó magányos harcosok...

Azt is meg kell fontelnunk, milyen mennyiségű, és milyen minőségű időt fogunk tudni a kertünkkel tölteni? A rohanós hétköznapok mellett csak gyors hétvégi elfoglaltságokra lesz lehetőségünk, vagy napi rendszerességű feladatokat is el tudunk vállalni? Esetleg épp az a cél, hogy minél több időt tölthessünk a szabadban? A kert állandó feladatot jelent majd, de megtervezhetjük úgy is, hogy az a lehetőségeink határait ne feszegesse.

02. Fejezet A megfelelő hely kiválasztása

Kertészkedni bárhol lehet, így a településeken is, bár elsőre a nagyvárosok kétségkívül nem tűnnek a legalkalmasabb terepnek ehhez. Neheztelt terepet jel-

ent az ezekben található, sok évszázad emberi tevékenységével terhelt talaj; ami sokszor betonkeménységűre tömörödött, levegőtlen, rossz vízgazdálkodású, szerkezet nélküli – gyakorlatilag alig valami különbözteti meg néha az építési törmeléktől, a sithalmoktól. A csapadék ugyan némileg gyakoribb mint a mezőgazdasági területeken, de ez szorosan összefügg a városok klímájával, amelyre jellemző a városi hősziget hatás, a belső területek fokozott felmelegedése, és lehűlésre való csökkent képessége. A felszálló forró légáramlatok segítenek levonzani a nyári felhőszakadásokat, záporokat; ez azonban gyors lefolyású, sokszor villámárvíz jellegű, és a felszínek magas burkoltsága miatt kevés szivárog el helyben, az itteni növényzet számára életet adón.

Ezeken a feltételrendszeren ugyanakkor lehet, és kell is javítani, valamint alkalmazkodhatunk is valamennyire hozzájuk, a megfelelő növényanyag, a fajok és fajták átgondolt kiválasztásával. Ezért is fontos, hogy **ne ötletszerűen, pillanatnyi inspirációk hatására döntsünk;** legyenek koncepcióink, hiszen a kikerülő növények iránt éppúgy felelősséget kell vállalnunk, mint egy háziállat esetében.

Lógatott virágcserepek

Szimmetrikus virágágyás

A hagyományos értelmezésű kertek, azaz a vízszintes, szabad földterületre kiültetett növényegyüttesek mellett számtalan lehetőség kínálkozik azok számára is, akik nem birtokolnak ehhez saját területet. **Az újszerű kezdeményezések közé tartoznak a közösségi kertek, ahol közösségi tulajdonú területeken kertészkedhetnek a csak lakással rendelkezők.** A kert helyszíne lehet az erkély, a balkon, terasz vagy tornác is, de edényzetbe ültetve szinte az épületek és a burkolt felületek bármely pontján zöldíthetünk. Kialakíthatunk függőleges és oszlopkerteket, bezöldíthetjük az épületek falát, tetőszerkezetét, vagy a kerítéseket. Felhasználhatjuk akár a korlátokat, a legkeskenyebb járdaszegélyeket is, építhetünk árnyékoló szerkezeteket, lugasokat, pergolákat, ablakok és erkélyek előtti és fölötti árnyékoló rácsokat.

A szabad ötletelésnek csak egyvalami szab gátat, a növények igényeinek kötelességszerű figyelembevétele. Mindenféle fizikai körülményhez találhatunk ugyan fajt, amely képes azt elviselni, hiszen a növények sokfélék. De ugyanakkor tartsuk azt is szem előtt, hogy nem pusztán vegetálni szeretnénk látni növényeinket, hanem szépen fejlődni – plusz az sem mindegy, hogy mindezt milyen áron érjük el, mennyi munkát, ráfordítást és gondoskodást igényelnek majd.

03. Fejezet Előkészítés, állapotjavítások

A kedvezőtlen feltétel-rendszereket megismerve hozzáláthatunk saját területünkön a szükséges állapotok kialakításához, azok felja-

vításához. **A növénytermesztéshez elsődlegesen a talajadottságok a meghatározók.** Ismerjük meg, hogy kertünkben ennek milyenek a fizikai adottságai, mennyire szennyezett, milyen szerkezetű, milyen a rétegezettsége, mennyire tömör vagy laza, és mindenekelőtt hogy milyen a kémhatása. Valamennyi tulajdonságon tudunk javítani, de van, amihez egyszerűbb alkalmazkodni. Pár ásónyom mélyre leásva mindezekről képet kaphatunk, ha működik a közelben környezetvédelmi labor, egy mintát megéri be is vizsgáltatni; de például a kémhatást mi magunk is egyszerű módszerrel meghatározhatjuk, ehhez a barkácsboltokban és a neten olcsó digitális mérőműszerek is vannak, de az akvaristák szintén olcsó kémhatást jelző reagensei is jól használhatók, csak egy kis desztillált vízzel talajoldatot kell készíteni hozzá.

A növényfajok jelentős része a semlegeshez közeli talajt kedveli, de jelentős számban vannak savanyú talajt kedvelők is, főként a dísnövények közt, illetve a hegyvidéki tájakról származók. A homok vagy öntéstalajok növényzete, illetve pont a szárazságot jól tűrő szikesekekről származó növények épp az enyhén lúgos kémhatást igénylik.

A kis csemete is nagy előkészítést igényel

A városi talajok sok szempontból szorulnak állapotjavításra

Az egyes fajok, fajták ilyen igényeinek szakkönyvekből vagy a netről is utána nézhetünk, de szakavatott kertész, növénytermesztő véleményét is kikérhetjük.

Mind a talaj szennyezettségének csökkentésén, mind a víz- és hőháztartásának javításán dolgozhatunk a szervesanyag tartalom megemelésével, érett komposzt használatával, vagy szervestrágya beforgatásával. Utóbbiak a telepítést megelőzően is hasznosak lehetnek a zöldség- vagy virágágyak alá, ahol idővel a dekomponáló szervezetek, a mikroorganizmusok fogják felvehető formába alakítani őket. A szervesanyag a tápanyag utánpótlás biztosítása mellett segít megkötni a vizet is, így a puffer hatás nem csupán a szennyezésekkel szemben működik.

A vízkormányzás másik fontos vetülete a pangó vizek elkerülése, ami különösen fontossá válik a tartóedényzetbe, virágládákba ültetés esetén. Az edények alján alakítsunk ki vízelvezető nyílásokat, a növényfajoknak megfelelő módon az aljukba terítsünk a vízelvezetést megkönnyítő réteget, kavicsot, cserépzúzalékot, egyeseknél fakéreg réteget. A szabad földbe ültetésnél ilyesmire csak rendkívül tömör, lefolyás nélküli, vagy agyagtalajoknál lehet szükség, ugyanakkor a helyi erőforrásokra támaszkodás, és a költséghatékonyság szempontjából is előnyös lehet gondoskodni a csapadékvíz helyben elszívárogtatásáról.

04. Fejezet Milyen növényeket ültessenek?

Kertünk típusa, fizikai lehetőségei, tájolása és árnyékoltsága, vagy éppen a napnak kitettsége befolyásolhatja a növényválasztásunkat is. Ezekben a feltételeken

rendkívül nehéz módosítani, a magas fenntartási költségek és munkaigény miatt nem is mindig érdemes. Alapszabályként bármit bárhova ültethetünk persze, csak akkor a feltételeket mesterségesen kell előállítanunk és folyamatosan fenntartanunk. Környezettudatos és takarékos kertészként ez nyilván nem lehet célunk, hiszen **az ideális kert majdhogynem önfenntartó**, kevés beavatkozást igénylő, a természet működési rendjébe belesimuló.

A keretfeltételeknek megfelelés mellett lehetnek ugyanakkor egyéb szempontjaink is, amit a növényválasztásnál szem előtt tarthatunk. **Készíthetünk úgynevezett típuskerteket**, amelyek egy-egy speciális metodika mentén tervezettek, s amelyek gondolatmentesen mankó lehet a választási szempontjainkhoz is. Ilyenek lehetnek a kifejezetten konyhakerti célokat kiszolgáló kertek, az egész évben változó elemekkel, de folyamatosan díszítő 12 hónapos kertek, az ehető díszkertek, a gyógy- és fűszernövény kertek, de kialakíthatók tipikusan kisgyermek számára készített családbarát kertek vagy a fogyatékkal élők speciális igényeit kielégítő is.

Töréskár egy erős vihar után

Sziklakerti növény

Tervezhetünk a rendszertani kategóriákkal kiemelten foglalkozó gyűjteményes kerteket, vagy a felhasználói funkció alapján tematizáltakat, ami lehet az árnyékolás, a sport, a háziállatok tartása vagy mondjuk kegyeleti kert is.

Horizontális elvként a faj és fajtaválasztásban irányíthatnak minket a jelenkor kertészeti szempontból jelentős kihívásai is, amelyek közül első **a klímaváltozás jelenlévő és egyre fokozódó nyomása a zöldterületeken**. Sajnos ennek négy olyan következménye van, amelynek tudatában kell lennünk, ha a Kárpát-medence déli részén jelenleg kertet tervezünk.

Amivel mindenki tisztában van, de a mértékével kevésbé, az a rövid távon várható 4-5 fokos átlaghőmérséklet emelkedés, ami a nyarainkban a 40 °C feletti napi csúcsértékeket jelent, több hónapra kiterjedően, messze meghaladva a természetes növényzet és a megszokott dísz- és kultúrnövények komfortzónáját. A másik véglet, a téli fagyok ugyanakkor megmaradnak, sőt, a Golf-áramlat édesvíz beáramlás miatti lassulása és leállása ezeket tovább erősíti, a jelenlegi -10-12 °C-os fagyok a -20°C alatti értékekre várhatók. **A viharok erőssége tovább fokozódik, a jelenleg mért 130 km/h-ás szeleknél is hevesebbek várhatók**. S a csapadék eloszlása is hektikussá válik, hosszú aszályokra, száraz telekre számíthatunk, rendszertelen, özvívyszerű heves esőzésekkel tarkítva.

05. **Fejezet** *Mit tegyek, hogy a kertem ne legyen sivatag?*

A kertész számára a növényválasztáson túl is van lehetőség a klíma szélsőségeihez való alkalmazkodásra. A rendszertelenül jelentkező csapadék kiegyenlítésé-

re a vízgazdálkodásban ott kell tudnunk megfognunk a beérkező esőket, ahol csak tudjuk. A felszín alatti vízkészletekre ugyan még egy darabig támaszkodhatunk, ám az innen való öntözés nagyon rossz taktika: költségesebb, s ezzel tulajdonképpen az ivóvízbázisainkat éljük fel; ráadásul a talajra is kedvezőtlen hatása van. **Az esővíz gyűjtésére és felhasználására ugyanakkor kis, kerti léptékben könnyebben felkészülhetünk.**

A legnagyobb, és legkedvezőbb esővíz tároló rendszer maga a talaj. A felszín közeli talajvíz rétegek feltöltése bír a legkedvezőbb hatással a növényekre, ezért az esővíz kezelésében elsődleges a beszivárgás megkönnyítése. Ahol a talaj túlságosan tömörödött, ott ezen lazítással segíthetünk, vagy a nagyobb mennyiségű, tetőfelületekről összefolyó víz esetén külön beszivárogtatók kialakításával. A földbe ásott, jó vízelvezető kavicsréteggel feltöltött árkok segíthetnek ebben, de **kialakíthatunk rögtön kis, úgynevezett esőkerteket is.** E néhány négyzetméteres kertrészekben természetes mélyedéseket vagy e célra ásott gödröket töltünk fel kavicsagyazattal, majd tőzeges, komposztos betöltéssel, s ebbe kerülhetnek különböző vízigényes növények.

Természetszerű esővíztároló az esőkert

Az esővíz gyűjtőt érdemes lefedni

A befutó nagy mennyiségű csapadékvíz ebben tározódik, s innen szép lassan jut tovább a környező talajrésekbe. Ugyanennek az elvnek a felszíni továbbvitele tulajdonképpen a nyitott kerti tavacskáknak az alkalmazása.

Az esővíz gyűjtőedényekben való raktározása is népszerű megoldás, ezekből az edényes növényzetet vagy az ágyásokat is el láthatjuk kiegészítő öntözéssel. **Arra azért ügyeljünk, hogy a különféle hordók, tárolók ne váljanak szúnyogkeltetővé,** a városban ezzel kevésbé lennénk népszerűek. Vagy hálós takarással oldjuk ezt meg – ezzel egyben a víz szűrését is megoldva -, vagy akár telepíthetünk a szúnyoglárvákat fogyasztó apró halakat, például fogaspontyféléket, vagy guppit is a tárolóba.

A talaj kiszáradásának megakadályozása ez után egy külön feladat. Elsődleges a szerkezetébe megfelelő mennyiségű, víztárolásra alkalmas anyag juttatása, komposzttal vagy szerves trágyával, de e mellett elengedhetetlen a talajtakarás is. A természetben ez az avartakaróval történik, és egy gyümölcsösben például ez kimondottan hasznos, természetszerű megoldás, a vastag avarréteg kialakítása. **A mulccsal, faaprítékkal vagy szalmával, szénával megoldott talajtakarás nem csak a vízvisszatartó képessége miatt hasznos:** árnyékolja a talajt, védi a fagytól és az erős naptól egyaránt, s anyagából folyamatos a szervesanyag utánpótlás lefelé, a lebontó szervezeteknek köszönhetően.

06. Fejezet Árnyékolás mindenütt

A növényeknek növekedésükhöz ugyan szükségük van napfényre, ám néha abból is megárt a sok. A kerti növények sem egyforma mértékben igénylik

vagy tolerálják a napot, és ez a jelenlegi, néha extrém magas ultraibolya sugárzási értékek miatt is fokozódó probléma. **A szűrt fény biztosítása számos kerti növény számára lehet megoldás,** ami egy fóliasátor vagy üvegház esetén egyszerűbb eset, ezeket hálós takarással, meszes vagy sáros vizes fedéssel szokás hagyományosan félárnyékosá tenni.

Az árnyékolás megteremtése ugyanakkor nem csupán a kerti növények számára fontos, még inkább létszükséglet, ha magát a kertészt, és a kert, a lakás vagy a ház használóit nézzük. A kedvező mikroklímához gyors megoldásként hozzájuthatunk ugyan klímaberendezések telepítésével a belső terekbe, ezek azonban mind beszerzésükben, mind fenntartásukban roppant költségesek, és nem utolsó sorban működtetésükkel, ami energiát, vagyis meg nem újuló energiahordozók elégetését jelenti, még inkább hozzájárulunk a globális felmelegedés erősítéséhez.

A növényekkel való árnyékolás legátfogóbb eszközei a fák. Kis léptékben, ágyásoknál is alkalmazható a felülültetésnek nevezett módszer, amikor magasabb, árnyékoló növényzet védi az érzékenyebb fajokat.

A hagyományos lugas szőlővel futtatott

Az árnyékolás nem csak a kerten belül fontos

A komplett udvart és az épületet is védő árnyékoláshoz azonban nagy fák kellene, s e tekintetben bizony akár évtizedeket is várhatunk, mire a kellő sűrűségű árnyék kialakul. **Nagy az igény a gyorsan növő fajokra és fajtákra, a klímaváltozás mentén azonban ezek jó része alkalmatlanná válik a hosszú távú fenntartásra,** mint a nyírek és az örökzöldek jó része; vagy éppen kedvezőtlen vízgazdálkodása, „vízszivattyú” hatása miatt kerülendő, mint a nyárfák, a fűzfajok egy része, vagy épp az akác.

Igéretesnek számítanak a kedvezőtlen hatások között is a kóris és a szilfajok, az örökzöldek közül a libanoni és az atlasz cédrus, a kis termetű, szárazságtűrő hazai fás szárúak közül a galagonyák, a szömörce és a bengéfélék, valamint ezek kertészeti változatai. Utóbbiak értékét emeli, hogy az alacsonyabb lombkorona miatt vezetőkek alatt is elképzelhetők, és kevésbé mélyre nyúló gyökereik a közműhálózat felett is elfutnak. **A fák helyett keretszerkezetekre futtatható árnyékolók közül leghasznosabb maga a szőlő,** kevésbé igényes fajtái a legextrémebb körülményeket is tűrik, de futtatható így a trombitavirág, a borostyán, a loncfélék és a rózsa is.

07. Fejezet A sokféleségben rejlő erő

Akár kertben gondolkodunk, akár csak az erkély áll rendelkezésre a kertészkedéshez, a természettől több dolgot is elleshetünk, amely megkönnyíti növényállomá-

nyunk fenntartását és kezelését. **Az egyik legfontosabb az a több lábon állás,** amit a gazdaság is ismer, s amely a természetes életközösségek stabilitását is adja. Minél összetettebb egy életközösség, minél több fajból áll, annál kevésbé sérülékeny, annál inkább képes az alkalmazkodásra. Ha egy-egy funkciót több faj lát el, az általuk betöltött helyen nem támad úr a működés rendjében, ha valamelyikük külső okok miatt kiesik a rendszerből.

Ennek mintájára érdemes az élővilág sokféleségét a saját kertünkbe is becsempészni. Ez megvalósítható a haszonnövények ágyásaiban is, ami azzal az előnnyel is járhat, hogy a növénytársítások segíthetnek nekünk a kártevők és betegségek elleni természetszerű védekezésben. **A hagyma a gyökérszomszédokkal vagy káposztafélékkel párosítva például távol tartja azok fonálférgeit, vagy a bazsalikom a paradicsomok közt a levéltetveket és a lisztecskéket segít elűzni.** A fajtánként kisebb mennyiségben termesztett, változatos összetételű növényállomány a betegségek terjedését is akadályozza, míg a monokultúrás termesztés esetén ezek futótűz szerűen terjedhetnek, magas anyagi károkat okozva, vagy egyszerűen csak megemelve a védekezés költségeit.

Saláták a fa tövében

A rettegett levéltetű

A változatos kiültetések nem csupán a haszonnövények esetében jelenthetnek előnyt, ugyanez elmondható a dísznövényekről is. **Az utcai fasorok fenntartásában szeretik az egyformaságot**, mivel a munkák így jobban időzíthetők, az egész fasor ugyanakkor kapja meg ugyanazt a kezelést. **Visszont a természetes ellenállóképességük így a nullához közelít**, a kártevők tömeges elterjedését, a betegségek sorozatos megjelenését épphogy segítik vele. Ha okulunk ebből sem a saját gyümölcsösben, sem a díszkertben nem követjük el ugyanezt a hibát. Hogy az egyformaságot, a szabályos formájú sorokat vagy a változatosságot tekintjük-e szépnek, az lehet esztétikai kérdés, de a működésben és a fenntartásban a költséghatékonyságot és a stabilitást a sokféleség garantálja.

Szerencsére napjaink gazdag kínálata, a helyi és tájfajták sora már a természetett növényeknél is megadja azt a lehetőséget, hogy **azonos fajkból is több fajtát választhassunk ki ültetésre**. Ezzel egyben a termésidőt is kitolhatjuk hosszabb távra, vagyis a család ellátásában is tovább tart egy-egy zöldség vagy gyümölcs szezonja.

08. Fejezet Növényápolás kíméletesen

A városi kertészet távol lévőnek tűnik a természethez, és a természetes rendszerek, az életközösségek működéséhez képest, mégis meg kell próbálnunk a

lehető legnagyobb mértékben támaszkodni azok mintáira. Ténykedésünk így lesz a leginkább fenntartható, a legkevésbé környezetterhelő vagy egészségkárosító, s a pénztárcánknak is a legkíméletesebb...

A biológiai védekezés alapelve, hogy legegyszerűbb ezeket a természetes hatásmechanizmusokat, folyamatokat kihasználni. **A legtöbb, kertünkben kártétellel jelentkező élőlénynek megvan a maga természetes ellensége,** így ha sikerül utóbbiakat a területünkre csábítani, akkor hosszú távon hatékonyan tudunk fellépni ellenük. A levéltetvek ellen a fülbemászók, fátyolkák és a katicabogár lárvák, a kártevők bájai és lárvái ellen a futrinkák, a meztelen csigák ellen a varangyok és a lábatlan gyíkok, a gyökérvárosító fonálférgék ellen a százlábúak és a lőtücsök hatékonyan tudnak fellépni, de a sor hosszan folytatható.

Ezeket a természetes szövetségeseket persze nem tudjuk egyesével a kertünkbe telepítgetni, de ha megteremtjük annak a feltételeit, hogy megfelelő életteret, búvóhelyet, szaporodási helyet találjanak, máris sokat tettünk értük, és tartósan a kertünkhöz köthetjük egy-egy csoportjukat.

A nagy csalán leáztatott leve természetes permetszer

*Vadgesztenyelevél-aknázómoly
természetes ellenségei a cinkék*

Rendkívül sokat segít, ha meg tudjuk oldani, hogy egy félreeső kertsarkunk picit „elvaduljon”.

Itt kialakulhat a tartós avartakaró, felnőhet az aljnövényzet, a bokrok, ösz-szekupacolható a rözse, vagy leborítható egy kis kötörmelék – mind-mind ideális búvóhely, és feltétele a biológiai védekezésben használható fajok megtelepedésének. Ide szoktatható a roppant hasznos sünn, a gyíkok és békák is. A nagyobb testű, kártevőink gyérítésére alkalmas fajokat, mint a madarak, denevérek és társaik, a megfelelő odúk kihelyezésével is helyhez köthetjük, ehhez a neten és szakkönyvekben is rengeteg hasznos segítséget kaphatunk.

A betegségek és kártevők ellen általában rögtön a permet-szerek után kapunk, ám ezek sem egyformák, és nem rejtenek egyforma kockázatokat sem. **A szintetikus mérgek szermaradványai hosszabb-rövidebb időn keresztül tovább mérgezik a környezetet és egészségünket.** A rovarok pusztulása már így is átlépte a kritikus értéket, ami főként a kulcsfontosságú beporzó fajokon érezteti közvetlen hatását, így egyszerre számos okunk van rá, hogy inkább a természetes alapú, gyorsan lebomló szereket keressük, vagy alternatív megoldásokat (csalánlé, meszes, rézgálicos lemosás, stb.) az azonnali vegyszerhasználat helyett.

01. Capitol

Să ne gândim bine!

Ca grădinar începător sau proprietar de grădină, merită să vă luați timp pentru a gândi cu atenție proiectul. **Ce tip de grădină ne dorim și care sunt opțiunile noastre?**

În sensul clasic, grădinile sunt fie grădini ornamentale, fie grădini de legume plantate cu plante utile, sau posibil o combinație a celor două. În concepția modernă, această separare nu mai este valabilă, deoarece o serie de plante cunoscute din grădinile de legume au primit varietăți ornamentale, sau speciilor originale li s-a atribuit un nou rol în paturile de flori – în același timp, o serie de plante ornamentale au fost introduse în paturile de legume ca parte a controlului biologic al dăunătorilor, de exemplu.

Grădinăritul a rupt cu soluțiile tradiționale în multe feluri, care, deși răspândite, s-au dovedit a fi o povară pentru mediu pe termen lung, a risipi resursele naturale sau a nu respecta principiile de durabilitate. În alte cazuri, revenirea la metodele tradiționale reprezintă o abordare modernă, astfel încât găsirea unui echilibru între cele două nu este o sarcină ușoară.

Grădină de stâncărie într-o lădiță

Grădină cu lalele

De unde putem obține cunoștințe utile și valabile? **Ne putem baza întotdeauna pe cărți de specialitate, dar și sursele online pot fi informative, deși credibilitatea lor trebuie întotdeauna analizată cu atenție.** Profesioniștii cu experiență pot fi de mare ajutor, iar o abordare practică și experiența directă ne pot ușura mult munca. Bazarea pe grădinile existente poate permite, de asemenea, acțiuni mai eficiente, de exemplu în ceea ce privește accesul la materiale de înmulțire sau oportunități de cooperare în domeniul protecției plantelor. Să profităm de puterea activităților comune. O comunitate de stradă care lucrează cu o metodologie unificată poate avea mult mai mult succes în toate aspectele decât războinicii singuratici care se gândesc doar la propriile grădini...

De asemenea, trebuie să luăm în considerare cât timp vom putea dedica grădinilor noastre și care va fi calitatea acestui timp. Având în vedere zilele lucrătoare aglomerate, vom avea timp doar pentru activități rapide în weekend sau putem să ne asumăm și sarcini zilnice? Poate că obiectivul este să petrecem cât mai mult timp posibil în aer liber? Grădina va fi o sarcină constantă, dar o putem planifica astfel încât să nu ne solicite capacitățile la maximum.

02. Capitol Alegerea locației potrivite

Grădinăritul poate fi practicat oriunde, chiar și în orașe, deși la prima vedere marile orașe nu par a fi cele mai potrivite locuri pentru aceasta. Solul din aceste zone

este dificil de lucrat, fiind afectat de secole de activitate umană; adesea este compactat până la duritatea betonului, lipsit de aer, slab drenat și fără structură – de fapt, uneori este greu de distins de molozul din construcții sau de groapa de gunoi. Deși precipitațiile sunt ceva mai frecvente decât în zonele agricole, acest lucru este strâns legat de clima orașelor, care se caracterizează prin efectul de insulă de căldură urbană, încălzirea crescută a zonelor interioare și capacitatea redusă de răcire. Curentii de aer cald ascensionali contribuie la îndepărtarea averselor și ploilor torențiale de vară; cu toate acestea, acestea sunt rapide, adesea inundații fulgerătoare, și, datorită gradului ridicat de acoperire a suprafeței, puține se scurg local pentru a da viață vegetației de aici.

Cu toate acestea, aceste condiții pot și trebuie îmbunătățite, iar noi ne putem adapta la ele într-o oarecare măsură, selectând cu atenție materialul vegetal, speciile și soiurile adecvate. **De aceea, este important să nu luăm decizii din capriciu, pe baza unei inspirații momentane;** trebuie să avem un concept, deoarece trebuie să ne asumăm responsabilitatea pentru plantele pe care le plantăm, la fel cum o facem pentru un animal de companie.

Chivece suspendate

Strat de flori simetric

Pe lângă grădinile tradiționale, adică comunitățile de plante orizontale plantate pe terenuri deschise, există nenumărate posibilități pentru cei care nu dețin propriul teren. **Printre noile inițiative se numără grădinile comunitare, unde persoanele care au doar un apartament pot grădini pe terenuri deținute de comunitate.** Grădina poate fi amplasată pe un balcon, terasă sau verandă, dar cu plante în ghivece putem adăuga verdeață aproape în orice parte a unei clădiri sau suprafețe pavate. Putem crea grădini verticale și coloane și putem înverzi pereții, acoperișurile sau gardurile clădirilor. Putem folosi chiar și balustrade și borduri înguste și putem construi structuri de umbrire, foisoare, pergole și grilaje de umbrire în fața și deasupra ferestrelor și balcoanelor.

Există o singură limitare a gândirii libere: necesitatea de a ține cont de cerințele plantelor. Putem găsi specii care pot tolera toate tipurile de condiții fizice, deoarece plantele sunt foarte diverse. În același timp, însă, trebuie să ținem cont de faptul că nu vrem să vedem plantele noastre doar vegetând, ci înflorind – și contează și costul cu care realizăm acest lucru, câtă muncă, cheltuieli și îngrijire vor necesita.

03. Capitol Pregătirea, îmbunătățirea condițiilor

Odată ce ne-am familiarizat cu condițiile nefavorabile, putem începe să creăm și să îmbunătățim condițiile necesare în propria

noastră zonă. **Condițiile solului sunt factorii determinanți principali ai producției agricole.** Să examinăm caracteristicile fizice ale solului din grădina noastră: cât de poluat este, structura sa, stratificarea sa, cât de compact sau afânat este și, mai presus de toate, proprietățile sale chimice. Putem îmbunătăți toate aceste proprietăți, dar unele sunt mai ușor de adaptat decât altele. Ne putem face o idee despre toate acestea săpând câteva lopate adânc și, dacă există un laborator de mediu în apropiere, merită să testăm o probă. Cu toate acestea, putem determina noi înșine proprietățile chimice folosind o metodă simplă. În magazinele de bricolaj și online sunt disponibile instrumente de măsurare digitale ieftine, dar pot fi folosiți și indicatori chimici ieftini pentru acvaristică; tot ce trebuie să faceți este să preparați o soluție de sol cu puțină apă distilată.

O proporție semnificativă de specii de plante preferă solul aproape neutru, dar există și un număr semnificativ care preferă solul acid, în principal plantele ornamentale și cele originare din peisaje montane. Plantele care cresc în nisip sau în sol de ghiveci, precum și plantele originare din mlaștini sărate care tolerează bine seceta, necesită un pH ușor alcalin.

Chiar și un puiet mic de copac necesită o pregătire mare

Solurile urbane necesită îmbunătățirea stării din multe puncte de vedere

Cerințele specifice ale fiecărei specii și varietăți pot fi găsite în cărți de referință sau pe internet, dar puteți solicita și sfatul unui grădinar sau cultivator de plante cu experiență.

Putem contribui la reducerea contaminării solului și la îmbunătățirea gestionării apei și căldurii prin creșterea conținutului de materie organică, utilizarea compostului matur sau incorporarea îngrășămintelor organice. Acestea din urmă pot fi utile și înainte de plantare sub paturi de legume sau flori, unde organismele și microorganismele în descompunere le vor transforma în timp într-o formă absorbabilă. Pe lângă furnizarea de nutrienți, materia organică ajută și la reținerea apei, astfel încât efectul tampon nu se limitează la poluare.

Un alt aspect important al gestionării apei este evitarea apei stagnante, ceea ce este deosebit de important atunci când se plantează în ghivece sau jardiniere. Faceți găuri de drenaj în fundul recipientelor și împrăștiati un strat de pietriș, cioburi de ceramică sau, în unele cazuri, scoarță de copac pentru a facilita drenajul, în funcție de specia de plantă. Atunci când plantați în teren deschis, acest lucru este necesar numai în soluri extrem de compacte, nedrenante sau argiloase, dar poate fi, de asemenea, avantajos din punct de vedere al utilizării resurselor locale și al rentabilității, pentru a asigura drenarea apei de ploaie la nivel local.

04. Capitol Ce plante ar trebui să plantez?

Tipul grădinii, posibilitățile sale fizice, orientarea și umbra sau chiar expunerea la soare pot influența alegerea plantelor. Aceste condiții sunt extrem de dificil de

schimbat și, din cauza costurilor ridicate de întreținere și a cerințelor de muncă, nu merită întotdeauna efortul. Ca regulă generală, putem planta orice oriunde, desigur, dar atunci trebuie să creăm artificial și să menținem continuu condițiile. **Ca grădinari conștienți de mediu și economi, acest lucru nu este, evident, obiectivul nostru, deoarece grădina ideală este aproape autosustenabilă, necesită puține intervenții și se încadrează în ordinea naturală a lucrurilor.**

Pe lângă îndeplinirea condițiilor de bază, putem avea și alte considerente pe care le putem ține minte atunci când alegem plantele. **Putem crea așa-numitele grădini tip**, care sunt proiectate conform unei metodologii specifice și pot servi drept ghid pentru criteriile noastre de selecție. Acestea pot include grădini special concepute pentru grădinăritul de bucătărie, grădini cu elemente care se schimbă pe parcursul anului, dar care sunt decorative în mod continuu timp de 12 luni, grădini ornamentale comestibile, grădini medicinale și de plante aromatice, dar și grădini prietenoase cu familia, proiectate în mod obișnuit pentru copii mici sau grădini care răspund nevoilor speciale ale persoanelor cu dizabilități.

Daune provocate de rupere după o furtună puternică

Plantă de stâncărie

Putem proiecta grădini de colecție care se concentrează pe categorii taxonomice sau grădini tematice în funcție de utilizare, cum ar fi umbră, sport, creșterea animalelor de companie sau chiar grădini memoriale.

Ca principiu orizontal, provocările semnificative ale horticulturii contemporane ne pot ghida, de asemenea, în selecția speciilor și soiurilor, **prima dintre acestea fiind presiunea actuală și crescândă a schimbărilor climatice asupra spațiilor verzi**. Din păcate, există patru consecințe ale acestui fenomen de care trebuie să fim conștienți atunci când proiectăm grădini în bazinul sudic al Carpaților în prezent.

Ceea ce toată lumea știe, dar într-o măsură mai mică, este creșterea medie a temperaturii pe termen scurt cu 4-5 grade, ceea ce înseamnă temperaturi maxime zilnice de peste 40 °C în timpul verii, care vor dura câteva luni, depășind cu mult zona de confort a vegetației naturale și a plantelor ornamentale și cultivate obișnuite. La celălalt extrem, înghețurile de iarnă vor rămâne și vor fi chiar exacerbate de încetinirea și încetarea curentului Gulf Stream din cauza afluxului de apă dulce, înghețurile actuale de -10-12 °C urmând să scadă sub -20 °C. **Furtunile vor deveni și mai intense, vânturile urmând să depășească viteza actuală de 130 km/h**. Modelele de precipitații vor deveni, de asemenea, neregulate, cu perioade lungi de secetă și ierni uscate, intercalate cu averse torențiale neregulate.

05. Capitol

Ce pot face pentru a împiedica transformarea grădinii mele într-un deșert?

Pe lângă alegerea plantelor potrivite, grădinarii se pot adapta și la condițiile meteorologice extreme. Pentru a compensa precipitațiile neregulate, trebuie să

colectăm apa de ploaie ori de câte ori este posibil. Deși încă ne putem baza pe resursele de apă subterane pentru o perioadă, irigarea din aceste surse este o tactică foarte ineficientă: este mai costisitoare și epuizează efectiv rezervele noastre de apă potabilă; în plus, are un impact negativ asupra solului. **În același timp, este mai ușor să ne pregătim pentru colectarea și utilizarea apei de ploaie la scară mică, în grădină.**

Cel mai mare și mai favorabil sistem de stocare a apei de ploaie este solul însuși. Reaprovizionarea straturilor de apă subterană apropiate de suprafață are cel mai benefic efect asupra plantelor, astfel încât facilitarea infiltrării este esențială în gestionarea apei de ploaie. În cazul în care solul este prea compactat, putem ajuta prin afânarea acestuia sau, în cazul în care cantități mari de apă curg de pe suprafețele acoperișurilor, prin crearea de sisteme separate de infiltrare. **Șanțurile săpate în pământ și umplute cu un strat bine drenat de pietriș pot ajuta în acest sens, dar putem crea și mici grădini de ploaie.** În aceste zone de grădină de câțiva metri pătrați, umplem depresiunile naturale sau gropile săpate în acest scop cu un strat de pietriș, apoi cu turbă și compost, iar în ele pot fi plantate diverse plante care necesită multă apă.

Grădina de ploaie este un rezervor natural de apă pluvială

*Este recomandată acoperirea
colectoarelor de apă de ploaie*

Cantitatea mare de apă de ploaie care cade este stocată aici și se infiltrează încet în solul din jur. Același principiu se aplică la suprafață prin utilizarea iazurilor deschise de grădină.

Stocarea apei de ploaie în recipiente de colectare este, de asemenea, o soluție populară, deoarece acestea pot fi utilizate pentru a asigura irigarea suplimentară a plantelor în ghivece sau a paturilor de flori. **Cu toate acestea, trebuie să ne asigurăm că diversele butoaie și recipiente nu devin locuri de reproducere pentru țânțari**, deoarece acest lucru ne-ar face mai puțin populari în oraș. Această problemă poate fi rezolvată prin acoperirea recipientelor cu plasă, care filtrează și apa, sau prin introducerea în recipientul de stocare a peștișorilor mici care mănâncă larvele de țânțari, cum ar fi peștișorii minnows sau guppies.

Prevenirea uscării solului este o sarcină separată. Sarcina principală este de a adăuga o cantitate suficientă de material care reține apa în structură, cum ar fi compostul sau îngrășământul organic, dar și mulcirea este esențială. În natură, acest lucru se face cu frunze căzute, iar într-o livadă, de exemplu, crearea unui strat gros de frunze căzute este o soluție deosebit de utilă și naturală. **Mulcirea cu așchii de lemn, paie sau fân nu este utilă doar datorită capacității sale de reținere a apei:** umbrește solul, îl protejează de îngheț și de lumina solară puternică, iar materialul său asigură o alimentare continuă a solului cu materie organică datorită organismelor în descompunere.

06. Capitol Umbră peste tot

Plantele au nevoie de lumina soarelui pentru a crește, dar uneori prea multă lumină poate fi dăunătoare. Plantele de grădină nu necesită sau tolerează

soarele în aceeași măsură, iar această problemă este agravată de nivelurile actuale, uneori extrem de ridicate, de radiații ultraviolete. **Furnizarea de lumină filtrată poate fi o soluție pentru multe plante de grădină**, ceea ce este mai ușor în cazul unui tunel de plastic sau al unei sere, unde se obișnuiește să se creeze umbră parțială folosind acoperitoare din plasă sau acoperitoare din var sau apă cu noroi.

Cu toate acestea, asigurarea umbrei nu este importantă doar pentru plantele de grădină, ci este și mai necesară dacă luăm în considerare grădinarul și utilizatorii grădinii, apartamentului sau casei. O soluție rapidă pentru un microclimat favorabil poate fi obținută prin instalarea de sisteme de aer condiționat în spațiile interioare, dar acestea sunt extrem de costisitoare de achiziționat și întreținut și, nu în ultimul rând, funcționarea lor consumă energie, adică surse de energie neregenerabile, ceea ce contribuie și mai mult la încălzirea globală.

Cea mai cuprinzătoare metodă de umbrire cu plante este folosirea copacilor. La scară mică, metoda cunoscută sub numele de supraplantare poate fi utilizată și în paturile de flori, unde vegetația mai înaltă, care oferă umbră, protejează speciile mai sensibile.

Bolta tradițională este acoperită cu viță-de-vie

Umbrirea nu este importantă doar în interiorul grădinii

Cu toate acestea, sunt necesari copaci mari pentru a umbri întreaga grădină și clădire, iar în acest sens, s-ar putea să trebuiască să așteptăm zeci de ani pentru ca densitatea necesară de umbră să se dezvolte. **Există o mare cerere pentru specii și soiuri cu creștere rapidă, dar odată cu schimbările climatice, multe dintre acestea devin nepotrivite pentru întreținerea pe termen lung, cum ar fi majoritatea plopilor și a plantelor veșnic verzi;** sau ar trebui evitate din cauza gestionării nefavorabile a apei și a efectului de „pompă de apă”, cum ar fi plopul, unele specii de salcie sau chiar salcâmul.

Printre efectele nefavorabile, frasinul și ulmul, cedrii libanezi și atlasici dintre coniferele veșnic verzi și plantele lemnoase native mici, tolerante la secetă, precum păducelul, cătina și benzoina, precum și soiurile lor horticole, sunt considerate promițătoare. Valoarea acestora din urmă este sporită de faptul că, datorită coronamentului lor mai redus, pot fi plantați sub liniile electrice, iar rădăcinile lor superficiale nu interferează cu rețelele de utilități publice. **Dintre plantele de umbră care pot fi cultivate pe structuri cu cadru în locul copacilor, vița de vie este cea mai utilă,** deoarece soiurile sale mai puțin pretențioase pot tolera chiar și cele mai extreme condiții, dar și florile de trompetă, iedera, caprifoiul și trandafirii pot fi cultivate în acest mod.

07. Capitol Puterea diversității

Fie că ne gândim la o grădină sau doar la un balcon pentru grădinărit, putem învăța multe lucruri de la natură care ne ajută să întretinem și să gestionăm

mai ușor plantele noastre. **Unul dintre cele mai importante lucruri este diversitatea, care este cunoscută și în economie și asigură stabilitatea comunităților naturale.** Cu cât o comunitate este mai complexă, cu atât mai multe specii conține, cu atât este mai puțin vulnerabilă și cu atât devine mai adaptabilă. Dacă o funcție este îndeplinită de mai multe specii, nu va exista nicio întrerupere în ordinea operațiunilor dacă una dintre ele iese din sistem din cauza unor factori externi.

Urmând acest exemplu, merită să introducem biodiversitatea în propriile noastre grădini. Acest lucru poate fi realizat în paturile de legume, ceea ce are avantajul suplimentar că combinațiile de plante ne pot ajuta să ne apărăm împotriva dăunătorilor și bolilor într-un mod natural. **De exemplu, ceapa asociată cu legumele rădăcinoase sau varza ține la distanță nematodele, în timp ce busuiocul plantat printre roșii ajută la respingerea afidelor și a muștelor albe.** O gamă diversă de plante cultivate în cantități mai mici per soi previne, de asemenea, răspândirea bolilor, în timp ce în cultivarea monoculturii, acestea se pot răspândi ca focul, provocând pierderi financiare mari sau pur și simplu crescând costul protecției.

Salate la baza copacului

Temutul păduche de plante

Plantările diverse nu sunt benefice doar pentru culturi, ci și pentru plantele ornamentale. Uniformitatea este preferată în întreținerea rândurilor de copaci de pe străzi, deoarece acest lucru facilitează programarea lucrărilor și asigură că întregul rând primește același tratament. Cu toate acestea, acest lucru înseamnă că rezistența lor naturală este aproape de zero, ceea ce contribuie de fapt la răspândirea în masă a dăunătorilor și la apariția în serie a bolilor. Dacă învățăm din acest lucru, nu vom repeta aceeași greșală în propriile livezi sau grădini ornamentale. Faptul că considerăm uniformitatea, rândurile regulate sau diversitatea ca fiind frumoase este o chestiune de estetică, dar în ceea ce privește funcționalitatea și întreținerea, diversitatea garantează rentabilitatea și stabilitatea.

Din fericire, selecția bogată de soiuri locale și regionale de astăzi, chiar și în rândul plantelor cultivate, ne oferă posibilitatea de a alege dintre mai multe soiuri din aceeași specie pentru plantare. Acest lucru ne permite, de asemenea, să prelungim sezonul de recoltare, ceea ce înseamnă că fiecare sezon de legume sau fructe durează mai mult în ceea ce privește aprovizionarea familiei.

08. Capitol Îngrijirea delicată a plantelor

Grădinăritul urban poate părea departe de natură, dar trebuie să încercăm să ne bazăm cât mai mult pe sistemele și comunitățile naturale. Acest lucru va

face activitățile noastre mai durabile, mai puțin dăunătoare pentru mediu și sănătatea noastră și mai ușoare pentru porțofelele noastre...

Principiul de bază al controlului biologic este de a utiliza aceste mecanisme și procese naturale în cel mai simplu mod posibil. **Majoritatea organismelor care provoacă daune în grădinile noastre au propriii lor dușmani naturali, așa că,** dacă îi putem atrage pe aceștia din urmă în zona noastră, putem lua măsuri eficiente împotriva celor dintâi pe termen lung. Afidele sunt controlate de urechelnițe, crisope și larve de buburuze, în timp ce larvele și pupele dăunătorilor sunt controlate de crisope, broaștele și șopârlele fără picioare împotriva melcilor, iar centipede și greierii împotriva nematodelor care dăunează rădăcinilor, dar lista poate continua la nesfârșit.

Desigur, nu putem introduce toate aceste aliaje naturale în grădinile noastre una câte una, dar dacă le creăm condițiile pentru a găsi habitate, ascunzișuri și locuri de reproducere adecvate, vom fi făcut deja mult pentru ele și le vom putea atrage permanent în grădinile noastre.

Maceratul de urzică mare este un insecticid natural

Inamicii naturali ai moliei mini-eră a castanului sunt pițigoii

Este foarte util dacă putem lăsa un colț retras al grădinii noastre să devină puțin „sălbatic”.

Aici se poate forma un strat permanent de frunze căzute, pot crește tufișuri și arbuști, se pot aduna crengi sau se pot împrăștia bucăți mici de moloz – toate acestea fiind ascunzișuri și condiții ideale pentru stabilirea speciilor care pot fi utilizate pentru controlul biologic. Ariciul, șopârlele și broaștele, extrem de utile, pot fi, de asemenea, încurajate să se stabilească aici. Speciile mai mari, potrivite pentru combaterea dăunătorilor, cum ar fi păsările, liliecii și însoțitorii lor, pot fi, de asemenea, atrase în zonă prin amplasarea unor cuiburi adecvate, iar pe internet și în cărțile de specialitate există o mulțime de informații utile pe această temă.

De obicei, apelăm la pesticide pentru a combate bolile și dăunătorii, dar acestea nu sunt toate la fel și nu prezintă aceleași riscuri. **Reziduurile de otrăvuri sintetice continuă să otrăvească mediul și sănătatea noastră pentru perioade de timp variabile.** Distrugerea insectelor a depășit deja nivelurile critice, ceea ce are un impact direct în principal asupra speciilor polenizatoare cheie, așa că avem multe motive să căutăm agenți naturali, rapid degradabili sau soluții alternative (suc de urzică, var, spălare cu sulfat de cupru etc.) în locul utilizării imediate a substanțelor chimice.

Interreg

Az Európai Unió
társfinanszírozásával

Románia - Magyarország

Projekt cím: Fenntarthatóság a gyakorlatban -
Városi kertészet, GreenCity, ROHU00212

Felelős kiadó: CSEMETE Természet- és Környezetvédelmi
Egyesület

Megjelenés dátuma: 2025. május

A projektet az Európai Unió az Interreg Alapból támogatja,
Románia és Magyarország társfinanszírozásával.

Az kiadvány/anyag tartalmáért a Magyar Ökológusok Tudo-
mányos Egyesülete (MÖTE) felelős.

*Jelen anyag tartalma nem feltétlenül tükrözi az
Európai Unió hivatalos álláspontját.*

Hivatalos weboldal és további információk:
www.interreg-rohu.eu